

DEKLARACIJA 2022

IZAZOVI IZVOZNE IZVRSNOSTI

Puno je odlikaša u hrvatskim školama, ali to ne znači da su svi izvrsni. Puno je poduzeća u hrvatskoj ekonomiji, ali ne pridonose svi na isti način povećanju životnog standarda, izvrsnosti i gospodarskom rastu i razvoju. Ključ je u novostvorenoj vrijednosti, a u relativnom smislu **novostvorenoj vrijednosti po zaposlenom**. U slučaju izvoznika ona je gotovo 40% veća od prosjeka preostalog dijela hrvatskog gospodarstva. Izvoznici se brže prilagođavaju promjenama, više investiraju i zapošljavaju. Uz veću produktivnost, a u usporedbi s prosjekom ekonomije, hrvatska izvozna poduzeća u prosjeku relativno više pridonose životnom standardu, financiranju mirovinskog i zdravstvenog sustava i drugim elementima države blagostanja. Međutim, **to ne znači da hrvatski izvoz ne pati od određenih mana**. Cilj dodjele nagrade Zlatni ključ i priznanja Hrvatskih izvoznika je **izdvojiti izvrsne po različitim kriterijima**, od veličine vrijednosti ostvarenog izvoza, profitabilnosti poslovanja, niže ovisnosti o uvozu, inovacijama i izdacima za istraživanje i razvoj, zapošljavanju, penetraciji na inozemna tržišta, ali i drugim kriterijima i spremnosti prihvaćanja **izazova promjena i izvozne izvrsnosti**.

Činjenica je da je značajan dio hrvatskog izvoza istodobni uvoz ili kvalitativnom strukturom izvoz koji stvara manju dodanu vrijednost, podržava nisku produktivnost, niske plaće i nizak životni standard. Visok je udio radno intenzivnog izvoza i izvoza intenzivnog sirovinama, uz **premali udio izvoza temeljenog na znanju i inovacijama**. Hrvatska pati od deficita ljudskog kapitala, a ljudski kapital je ključan. Starenje stanovništva i iseljavanje zahtjevat će značajne tehnološke inovacije proizvodnih procesa u smjeru robotizacije i automatizacije proizvodnje, uz veću zastupljenost visoko obrazovanih radnika posebno u STEM području, u smjeru **digitalne transformacije koja će povećati efikasnost proizvodnje, ali i efikasnost korištenja energije** - uvažavajući ne samo ciljeve ostvarivanja većih stopa ekonomskog rasta nego i globalne trendove ublažavanja klimatskih promjena i rizika okoliša. Cilj države treba biti afirmacija upravo tih područja razvoja ljudskog kapitala kroz obrazovni proces i zapošljavanje uz dovoljno visoke plaće koje će spriječiti emigraciju domaćeg stanovništva i privući strani visokoobrazovani ljudski kapital.

Ljudi su ključni za razvoj ekonomije. Ključna je i energija, a trenutne okolnosti europske energetske krize zahtjevaju promjene ne samo u smjeru proizvodnje i potrošnje energije s nižim otiskom CO₂, nego i druge transformacije koje će **povećati energetska otpornost Hrvatske** s obzirom na rastuće geopolitičke rizike i povećani rizik inflacije – što je znatno više od cilja energetske neovisnosti i zelene tranzicije. Energetska otpornost znači veću domaću proizvodnju energije, ali i stvarnije skladišta za

pohranu energenata kroz razdoblje od barem godinu dana, a u praksi razvijenih država cilj je stvaranje zaliha za narednih 15 do 18 mjeseci. Energetska otpornost znači i dodatno jačanje fizičke i sigurnosne infrastrukture energetike. Slično vrijedi i za hranu i osnovne prehrambene sirovine.

Prije svega treba **osigurati sredstva za skladištenje i jačanje sigurnosti opskrbe energijom i hranom**. Na razini Hrvatske, i razini Europske unije u cjelini, to će zahtjevati **rebalans proračuna prvenstveno zbog aktualne krize i geopolitičkih sigurnosnih rizika** nestašice osnovnih materijala i ekstremnog rasta cijena, ali i troškova vezanih uz zbrinjavanje izbjeglica iz Ukrajine, kao i troškova naoružanja i očuvanja sigurnosti. Preraspodjele sredstava u korist **pomoći proizvodnim poduzećima i izvoznicima** posebno je važna s aspekta dugoročnog održivog rasta i konkurentnosti gospodarstva EU na svjetskom tržištu, ali i s aspekta pojedinačnih članica, uključujući Hrvatsku i druge male zemlje koje su po definiciji više osjetljive na krizne događaje.

Uvjeti inflacije i kontinuiranog ugrađivanja inflacijskih očekivanja sve više pogađaju sva poduzeća i izvoznike, marže se smanjuju, a u slučaju pada potražnje raste rizik gubitaka i nižeg zapošljavanja. Planiranje je znatno otežano, a **inflacija ugrožava realizaciju investicija i mogućnosti potrošnje**. Ugovoreni poslovi dolaze pod upitnik, budžeti financirani iz EU fondova, kredita banaka ili na drugi način najčešće nemaju **kliznu skalu za rastuće troškove inputa** – sirovina, energenata, plaća, .. što u postojećim okolnostima dovodi u pitanje brojne ugovorene i započete projekte kako u proizvodnji tako i u građevinarstvu, javnom sektoru, infrastrukturalnim projektima, ali i potrošnji i investicijama stanovništva. Izostanak standardnih formi ugovaranja (FIDIC, Orgalime, ICC, ENNA, AIA, VOB i dr.) svakako tome stanju jako doprinosi.

Količinska potrošnja dobara i usluga se smanjuje, pa rast prihoda i izvoza temeljen na nominalnom rastu cijena nije adekvatan pokazatelj stvarnog stanja izazova pred kojima se nalazimo, uz **povećani rizik stagflacije hrvatskog i europskog gospodarstva**, ali i promijenjene globalne trendove uz posustajanje dosadašnjeg oblika globalizacije i **jačanje regionalizma** – skraćivanje dobavnih lanaca, vraćanje proizvodnje u zemlje EU ekonomije – što je jasno prilika i za Hrvatsku, ali i njene konkurente u drugim članicama zajedničkog tržišta.

Svaka ovaka kriza koliko god je specifična i teška, ujedno je **izazov i prilika**. Hrvatska je kroz protekla desetljeća propustila brojne prilike uključivanja u europske i globalne lance stvaranja dodane vrijednosti, postala je uvozno zavisno gospodarstvo rentijerskog tipa s naglašenim razvojem sektora trgovine, financija, turizma, nekretnina i javnog sektora, uz smanjujući udio poljoprivrede i industrije. Određene pozitivne promjene se događaju, posebno u ICT sektoru i sektoru energetike, ali dinamika promjena ukupnog gospodarstva i industrije je spora i sve više tehnološki zaostajemo. **Digitalna transformacija i zelena tranzicija su prilike koje možemo danas iskoristiti**, ali cilj treba biti jasan – afirmacija proizvodnje i neto-izvoza, a među izvoznicima onih najboljih – koji su već ostvarili i mogu povećati izvoznu izvrsnost. Sporost i tehnološka zaostalost znači kontinuirano zaostajanje. Nalazimo se pred rizicima nestašice hrane i energenata. Razdoblje obilja novca je dostiglo svoj vrhunac, cijena zaduživanja, proizvodnje i izvoza postat će veća. Planiranje je u uvjetima inflacije uvelike otežano a tržišta sužena, ali **bez planiranja u vremenu i prostoru nema budućnosti**.

Vrijeme je najoskudniji resurs, a potrošeno na socijalne projekte spašavanja neefikasne proizvodnje uzalud potrošeno. Investicija u budućnost je organizacija ukupne ekonomije u cilju povećanja produktivnosti rada i kapitala, u **promoviranju izvrsnosti**, u stvaranju poslovnog okruženja koje će povećati konkurentnost ukupne ekonomije, **povećati novostvorenu vrijednost po zaposlenom, povećati neto-izvoz** jer je domaće tržište premalo i ekonomskom snagom preslabo, **smanjiti fiskalnu presiju na izvrsne** kako bi oni bili još bolji i poduprijeli izvrsnost svih drugih sektora, ali i **diverzificirati izvore financiranja novih projekata** jer koliko god su EU fondovi izvrsna prilika za ostvarivanje

uravnoteženog i održivog rasta EU ekonomije, toliko su i rizik za zemlje neto-primateljice ukoliko se uz srednjoročne infrastrukturne projekte ne postižu domaća i strana ulaganja u novu i tehnološki naprednu proizvodnju koja će osigurati dugoročni rast i razvoj i stabilnost - kako bi gospodarstvo bilo otpornije na globalne šokove ponude i potražnje i rastuće geopolitičke i ekonomske rizike.

Nalazimo se u izazovnim vremenima, ali vremena su uvijek na neki način izazovna. Izazov znači da pored slabosti, rizika i prijetnji, istodobno postoje snage, prilike i mogućnosti. Uvođenje eura je svakako jedna pozitivna promjena koju smo prihvatili i prilika da uvjeti ekonomskog poslovanja i međunarodne razmjene budu dugoročno povoljniji. Na svima nama je da to iskoristimo, da potičemo izvrsnost u svim područjima, ali i da **izvrsni budu prepoznati** – ne samo kao generatori gospodarskog rasta gradova, općina, županija i države u kojoj djeluju, nego i kao oni kojima treba podrška ekonomskih politika i institucija kako bi njihov rast i razvoj bili još snažniji.

NAPOMENA: Udruga Hrvatski izvoznici u ime članova donosi Deklaraciju Hrvatskih izvoznika, osim onih članova kojima država definira poslove i programe rada.

HRVATSKI IZVOZNICI